

ضرورت پژوهش و بازبینی مهندسان در نگره های مالکیت معنوی

(به علت تجدید حیات جهانی نظام ارباب- رعیتی در حوزه اطلاعات)

سید ابراهیم ابطحی

استادیار دانشکده مهندسی کامپیوتر - دانشگاه صنعتی شریف
عضو برجسته و مسئول کمیته آموزش انجمن انفورماتیک ایران
عضو مادام العمر انجمن آموزش مهندسی ایران

abtahi@sharif.ir

				
ناشر : EARTHSCAN	نویسنده ۱ : پیتر دریوس	مترجم : آراز بارسقیان	نویسنده ۲ : جان بریثویت	ناشر : موسسه انتشارات امیر کبیر

کتاب فئودالیسم اطلاعات با عنوان فرعی چه کسی پیروز اقتصاد دانش است؟ نوشته پیتر دریهوس^۱ و جان بریثویت^۲ با ترجمه آراز بارسقیان از سوی موسسه انتشارات امیرکبیر منتشر شده است. این کتاب حاوی مطالبی خواندنی و مستند، برای ترسیم شرایط قابل تأملی است که نویسندگان، نام آن را فئودالیسم اطلاعات نهاده اند. شرایطی که اشاره دارد به موقعیتی که در آن، شرکت های بزرگ - به ویژه در حوزه هایی نظیر زیست فناوری - از انحصار تملک اطلاعات مرتبط با حقوق فکری - شامل حق اختراع و تکثیر - منافع هنگفتی می برند و برای حفظ این منافع طی سالیان با لابی های سیاسی، حتی توافقات جهانی کشورها را، به سمت و سوی حفظ و گسترش این منافع سوق می دهند. مثال عیان امروزی این سوء استفاده ها، همین وقایع مربوط به همه گیری کروناست که شرکت های سازنده واکسن با تکیه به این انحصارها، حتی به قیمت سرباز زدن از توصیه های سازمان جهانی بهداشت، از در اختیار گذاردن فناوری ساخت آنها به کشورهای که توان، تجربه و امکان تولید واکسن را دارند، حتی به قیمت جان میلیون ها انسان، احتراز می کنند و منافع هنگفت از فروش واکسن های تولیدی خود می برند. این امر ماهیتا غیر اخلاقی را، در بخش تفسیر، در این نوشته به ضرورت پژوهش جهت بازنگری در نگره های حقوق مالکیت معنوی نگاشت می کنیم و به بحثی تفصیلی در مورد آن می پردازیم. ابتدا نگاهی اجمالی به رئوس از مهمترین مطالب مطروحه در کتاب می پردازیم.

ویژگی های نظام جهانی خان - خانی اطلاعات

- مضامین دو رگه کتاب، حول محور اهمیت تغییرات، در مقررات مالکیت معنوی، از سویی به جهانی شدن مقررات کسب و کار و از سویی دیگر به جهانی شدن مالکیت معنوی می پردازد. کتاب، حاصل پنج سال کار میدانی و مصاحبه با پانصد فرد مطلع کلیدی است.
- نویسندگان اذعان دارند، استانداردهای مالکیت معنوی امروز، اکثراً محصول راهبردهای جهانی یک گروه کوچک، از کمپانی ها و نهادهای کسب و کار است که زودتر از دیگران متوجه ارزش مالکیت معنوی شده اند.
- نویسندگان کتاب می نویسند: فئودالیسم اطلاعات شاید به نظر توصیفی بسیار بی رحمانه و بی دقت باشد از دانش مدرن اقتصاد که حقوق مالکیت معنوی در آن نقش اصلی را بازی می کند. ما با انتخاب این عنوان نمی خواهیم بگوییم باز تعریف معاصر جهانی از استانداردهای مالکیت معنوی در عرصه های بین المللی همچون سازمان تجارت جهانی^۳ و سازمان جهانی مالکیت معنوی^۴ قرار است ما را به انقیاد نکبت بار فئودالیسم قرون وسطا برگرداند. فئودالیسم اطلاعات

^۱ - Peter Drahos

^۲ - John Braithwaite

^۳ - WTO : World Trade Organization

^۴ - WIPO : World Intellectual Property Organization

پروژه ای ناتمام است. کارآفرینان و دور اندیشانی که در دالان های بین المللی قدرت روی این پروژه کار می کنند، خواهان نظارتی قدرتمندتر و شدیدتر بر استانداردهای مالکیت معنوی اند. آن ها پیام ساده ای دارند: هر چه بیشتر و بیشتر حقوق مالکیت معنوی ایجاد شود، سرمایه گذاری و نوآوری های بیشتر به بار می آورد. اما کپی و تقلید محور فرآیند آموزش و کسب مهارت است. انسان مخترع نیز همیشه از ایده ها و اطلاعات دیگران وام می گیرد. حقوق مالکیت معنوی روی اطلاعات قیمت می گذارد و در نتیجه هزینه اقتباس و الگو گرفتن بالا می رود. افزایش این هزینه از طریق تحمیل استانداردهای خشن مالکیت معنوی، در عمل موجب خفگی ابداعات و نه رشد آنها می شود.

- نویسندگان کتاب، ارتباط بین فئودالیسم اطلاعات و فئودالیسم قرون وسطا را در بازتوزیع حقوق مالکیت می دانند. در فئودالیسم قرون وسطا، رابطه صاحبان زمین و واسط ها، رابطه ای اساساً ناعادلانه بود. اکثر افراد دون پایه، تحت سلطه شخصی اربابان مالک زمین بودند. در نهایت، این قدرت شخصی با ایجاد نظام اختصاصی ارباب و رعیتی، مالیات، زندان و دادگاه، تبدیل به قدرت دولتی شد. در مورد فئودالیسم اطلاعات، باز توزیع حقوق معنوی انتقال دارایی ها از معنویات مشترک، به دست مالکان خصوصی را در بر می گیرد. این دست ها به جای اینکه در اختیار دانشمندان و مولفان باشند، به رسانه های در هم آمیخته و ترکیب شده با علوم زندگی تعلق دارند. به نظر می رسد این موضوع، موجب افزایش قدرت انحصاری بخش خصوصی در حد خطری جهانی شود و زمانی که دولت ها به خاطر جهانی شدن ضعیف شوند، کمتر توانایی محافظت از شهروندان شان را در برابر عواقب این اعمال قدرت جهانی خواهند داشت.

- قدرتی که ضمانتش حقوق مالکیت معنوی باشد، دو خطر بزرگ همراه دارد. خطر اول: وابستگی به منابع مورد نیاز، گروه کوچک صاحبان این حقوق را، در جایگاه فرمانده اصلی بازار قرار می دهد و در نتیجه رقابت ضربه می خورد و انحصار شکل می گیرد. این انحصار مشکلی برای دولت فراهم می کند که حقوق مالکیت معنوی برایش، ابزار تنظیم بازار در مقابل اطلاعات است. تنظیم بازار به گونه ای که به نفع دارندگان حقوق معنوی نباشد که انحصارشان می تواند حصار در برابر ورود به بازار، بسازد. خطر دوم که ناشی از اولی و مهمتر است تهدید آزادی در حوزه های مختلف به علت دشواری یا ناممکنی یا عدم صرفه اقدام است. مثل تحدید آزادی برای اقدام در یک حوزه تحقیق، که اگر حیاتی و ناگزیر باشد - مثلاً در حوزه هایی از زیست فناوری - ممکن است ماهیت غیر اخلاقی بودن را هم، بر آن بیفزاید.

- پدیده ای مثل **جهنم سلامت در افریقا** ثمره اخذ مزورانه توافقی ضمنی افریقای جنوبی، برای حضور در توافق نامه **تربیس**^۵ است که به علت عضویتش در سازمان تجارت جهانی، افریقا را تبدیل به یکی از شرکای این سازمان می کرد.

به این ترتیب کار توافق نامه مرتبط با جنبه های تجارت حقوق مالکیت معنوی، نقشی تدارکاتی برای انحصار دارندگان یافته است و افریقای جنوبی را در عین نیاز، از استفاده از داروهای ژنریک بسیار ارزان تر، باز داشته است.

^۵ - TRIPS : Trade – Related aspects of Intellectual Property rights

- تلاش هایی که صاحبان شرکت های بزرگ انجام می دهند تا امپراتوری های مالکیت معنوی شان را مشروع نشان دهند، همگی وابسته به تصورات رمانتیک مربوط به حق تألیف فرد و حق ابداع است. این موضوع از نظر اخلاقی کمتر از همیشه ترغیب کننده است، چون حقوق مالکیت معنوی با مسائل بزرگتری از جمله افزایش فاحش نابرابری درآمدها، سودهای کلان، تأثیر گذاری نا محق بر قدرت دولت ها، استقلال ملی و مسائل اخلاقی بی شمار، گره خورده است.
- شرکت هایی نظیر **فایزر**، **بریستول**، **پارک دیویس** و **مرک** پس از جنگ جهانی دوم همگی برای گرفتن حق اختراع آنتی بیوتیک ها هجوم بردند. حفاظت از حق اختراع به شدت حیاتی شد، چرا که این شرکت ها در مورد پنسیلین دیده بودند بازار رقابتی چه تأثیری بر قیمت دارد. نیم کیلو پنسیلین که حق اختراع نداشت در سال ۱۹۴۵، ۳۹۵۵ دلار قیمت داشت ولی در سال ۱۹۵۰ قیمتش ۲۸۲ دلار شد.
- فئودالیسم، نظام حق حاکمیتی است که ابداعات را سست می کند. روشش هم رد حق مالکیت اکثریت مردم (رعایا و برده ها) است که در واقع، اموال منقول طبقه ای کوچکتر و صاحب دارایی هستند. تعداد زیادی از مالکان برای رسیدن به ثروت، نیازی به ابداع ندارند. تأثیرات منفی فئودالیسم اطلاعات باعث شد تا حقوق مالکیت معنوی برای حفاظت از دانش، در برابر رقبایی استفاده شود که از مالکیت معنوی استفاده می کردند. پس دست به بازی زدند تا از طریق آن حفاظتی به دور حق اختراعات خود بکشند. حفاظتی که تضمین کننده سود انحصاری علیه مخترعانی بود که ممکن بود بتوانند با بهبود طراحی محصول خود، از سهم بازار بهره مند شوند. آزمایشگاه های دانشی که پس رودروئی دانشگاه ها و دولت امریکا، در قضیه جنگ ستاره ها، تبدیل به مراکز مستقل پژوهشی در شرکت های بزرگ شد، موتور محرک بزرگی برای اختراعات بود که به کمک وکلای حق اختراع تبدیل به سلاحی برای دستیابی به انحصار شد. این تسلط بر محصول، امکانی انحصاری برای تعیین قیمت و تقسیم بازار برای آنها فراهم کرد. دادگاه ها معمولاً استفاده از توافقات مربوط به مجوز حق اختراع را برای شکل دادن به کارتل ها به عنوان اقدامی مناسب برای رسیدن به حق مالکیت، تلقی می کردند. این روش قضایی عملاً، مقاصد قانون گذاری در زمینه قوانین ضد تراستی را خنثی می کرد.
- یکی دیگر از تأثیرات آسیب زننده ساختاری در تشویق محققان به ثبت حق مالکیت معنوی، این است که باعث می شود کار و گرایششان بیشتر به سمت و سوی اولویت های افراد پول دار باشد. در حالی که دموکراتیک سازی مالکیت معنوی و حقوق آن با **در خدمت خیر عمومی در آمدن آن**، میسر می شود.
- فئودالیسم اطلاعات راهی است برای یادآوری توضیح فشار معاصر سازمان ها برای باز توزیع نابرابر حقوق مالکیت، که باعث ایجاد لایه دیگری از نابرابری می شود. هر چند تأثیرات آن تا عمق نهادهای فئودالیسم قرون وسطا نهادینه نشده، اما نهادینه نشدن آن به این بستگی دارد که جامعه جهانی تا کجا به آن اجازه پیشروی دهد.
- توسعه جهانی حقوق مالکیت معنوی بر اساس فایده گرایی برای فرد مخترع و جامعه مخترع پرور بنا شده، اما صرفه امروزی را، شرکت های بزرگ صاحب حقوق معنوی، می برند - اینک حداقل در حوزه زیست فناوری به زیان دیگران - که برای اصلاح راهی غیر از بازگشت به خیر عمومی را پیش پا نمی نهد.

- اصلاح ساختاری مدیریت حق اختراع می‌تواند به اختراعاتی که سه شرط حق اختراع زیر را دارند، پردازد: یکم، داشتن استانداردهای حق اختراع، دوم، با عرضه کامل آزمایش وجود مهارت‌های لازم در ساخت اختراع و ابداع، سوم، به واسطه صدور حق اختراع، هیچ یک از حقوق اساسی بشری را تهدید نکنند.
- تأثیر حقوق مالکیت معنوی در تاریخ طولانی خلاقیت انسان، بسیار ناچیز بوده است. چون در بخش عمده ای از این تاریخ این حقوق وجود نداشته اند و اگر هم وجود داشته اند، طراحی شان ضعیف بوده و به خوبی هم اجرا نشده اند.
- فئودالیسم اطلاعات، نظامی از حقوق مالکیت است که از نظر اقتصادی کارآمد نیست و بین مزایای ابداع و اشاعه آن، تعادل برقرار نمی‌کند. باعث می‌شود که اصناف سود کنند و سودی به شهروندان مبدع نرسد. باعث می‌شود شهروندانی به شکل غیر قانونی از دانشی بهره انحصاری برند که می‌بایست میراث مشترک بشری باشد و حق طبیعی آموزش، آنها در دسترس همگان باشد. فئودالیسم اطلاعات با برجیدن عمومیت دانش، سرانجام، بسیاری از بهره‌وری‌های اقتصادی دانش را از بین خواهد برد.

دوره	حقوق مالکیت در حال تکوین
ابتدایی / باستان	پدرسالارانه؛ مرد برزن و فرزندان
فئودالیسم	ارباب بر زمین و روستاییان
دولت مرکزی	پادشاه بر مالیات
امپریالیسم	قدرت‌های بزرگ بر مستعمرات و برده‌ها
سرمایه‌داری صنعتی	سرمایه‌دارها بر کار و ارزش اضافی
سرمایه‌داری مالی	بانک‌دارها و سرمایه‌گذارها بر سهام قرضه دولتی، اوراق بهادار، مشتقات مالی و سود
فئودالیسم اطلاعات	انحصار اطلاعات و انحصار بیولوژیک بر ابره‌های انتزاعی

جدول ۱۳،۱: نابرابری و حقوق مالکیت در تاریخ جهان

شناسنامه کتاب

عنوان کتاب : فئودالیسم اطلاعات : چه کسی پیروز اقتصاد دانش است ؟

نویسندگان : پیتر دریهوس و جان بریثویت.

مترجم : آراز بارسقیان.

ویراستار : احمد فرهنگ نیا

شمارگان : ۱۰۰ نسخه.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۰۰-۲۱۱۵-۶

قیمت : ۹۳۰۰۰ تومان.

ناشر : موسسه انتشارات امیرکبیر.

زمان نشر : چاپ اول زمستان ۱۳۹۹.

تعداد صفحات : ۴۴۰ برگ.

ساختار و محتوای کتاب

کتاب دارای فهرست مطالب، مقدمه نویسندگان، ۱۴ فصل مطلب و گاه شمار اتفاقات کلیدی است. عناوین فصول به شرح زیر

است :

- ۱) فصل اول : مقدمه.
- ۲) فصل دوم: تکثیر غیر قانونی.
- ۳) فصل سوم: بازی دانش.
- ۴) فصل چهارم: دزدی از فکر.
- ۵) فصل پنجم: توهم خو مختاری.
- ۶) فصل ششم: مذاکرات دو جانبه.
- ۷) فصل هفتم: برنامه ها و برنامه ریزهای بازی چند جانبه.
- ۸) فصل هشتم: متقاعد سازی و قواعد.
- ۹) فصل نهم: پای میز مذاکره.
- ۱۰) فصل دهم: زیست فناوری ها انحصاری می شوند.
- ۱۱) فصل یازدهم: اطلاعات انحصاری می شود.
- ۱۲) فصل دوازدهم: حقوق مالکیت دموکراتیک.
- ۱۳) فصل سیزدهم: مقاومت در مقابل بی عدالتی تازه.
- ۱۴) فصل چهاردهم: در باب اهمیت عمومی شدن دانش.

تفسیر و تحلیل

حقوق معنوی یا فکری^۶ از موضوعات مهم اخلاق کاربردی^۷ در حوزه های مختلف فناوری، مهندسی، علوم و هنرهاست. که اشاره به حقوقی دارد که به مبدع یا مخترع محصولات فکری تعلق می گیرد. این حقوق جنبه های مادی و معنوی دارد. جنبه های مادی آن از طریق فروش حق اختراع^۸ یا واگذاری حق تکثیر^۹ پس از ثبت، در دسترس است. حقوق فکری آن که جنبه حیثیت و اعتبار دارد در برخی سامانه های حقوقی قابل واگذاری به غیر و در بسیاری غیر قابل واگذاری است که شامل درج مشخصان مبدع یا مخترع بر محصول به عنوان عامل خلق آن است.

حوزه پوشای حقوق فکری، به عنوان شاخه ای از حوزه کاربردی مولد، با عنوان اخلاق یا آداب شروع می شود، مثلاً از مباحث حقوق اختراع و تکثیر نرم افزارهای رایانه ای در دامنه ای بین رشته ای از اخلاق کاربردی با برچسب اخلاق یا آداب فناوری اطلاعات در مبحث رایانه ای آن و در موضوع نرم افزارها، مطالعه و یاد می شود. به عنوان مفروضات بحث، ابتدا به موضوعات قوانین ، اخلاق و آداب، اشتراکات و تفاوت های آنها اشاره ای می کنیم.

از منظری کاربردی قانون^{۱۰} ، اخلاق^{۱۱} و آداب^{۱۲} سه مفهومی هستند که هر سه به رفتار پسندیده یا معیارهای رفتار پسندیده، نظر دارند و تفاوت آنها می تواند این باشد که قانون گونه مصوب معیارهای رفتار پسندیده از طریق تصویب نمایندگان ملت است در حالی که اخلاق، گونه ای مبتنی بر ارزش هاست که ارزش ها باورهای مقید به ابعاد و مشخصات فرهنگی است. آداب گونه توافقی معیارهای رفتار پسندیده با اجماع جمع و مقید به آن است. عموماً آداب متکی و استوار بر اخلاق یا اشتراکات اخلاقی و اخلاق و آداب غیر معارض با قانون هستند. قانون گذشته گراست زیرا پس از حداقل وقوع یک نوبت کار ناپسند، به شکل پیشگیرانه با تعیین مجازات برای تخلف، شکل می گیرد. اما اخلاق به حال نظر دارد و اجبار تصمییم و گزینش رفتار ما را تسهیل می کند. در حالی که آداب آینده نگر و برای موارد عدیده اتفاقات در راهی است که، قانون بی داوری در قبال آن و اخلاق گاه بی تصمییم، عامل را دچار سردرگمی می کند. زبان این سه نیز متفاوتند، زبان قانون معمولاً زبان تحکم باز دارنده، زبان اخلاق ، زبان وجدان ملامت گر و

^۶ - Intellectual Rights

^۷ - Applied Moral / Ethics

^۸ - Patent

^۹ - Copy Right

^{۱۰} - Law

^{۱۱} - Moral

^{۱۲} - Ethics

زبان آداب، زبان پذیرش و تعهد به گونه ای رفتار توافقی متقابل یا گروهی یا متکی بر اصول طلایی اخلاق^{۱۳} است که به افرادی با ارزش های متفاوت امکان همکاری ثمر بخش می دهد^{۱۴}.

در این میان تقدم تاریخی اخلاق بر قانون و آداب و حتی دین، قابل استدلال و تأیید است، زیرا با تکیه بر آن جامعه اولیه شکل گرفته است. به شهادت توفیق کمابیش ناموفق پژوهشگران برای تدوین اصول اخلاقی جهانی و نیاز به انجام کار جمعی و جمع سپارانه^{۱۵} موجب شده است اقبال به آداب (با نگاهی تقلیل گرا از نظر گروهی یا نگاهی تزايد گرا از منظر گروهی دیگر) روز افزون باشد تا امکان کار جمعی بر اساس گونه های مختلف استاد آدابی شامل آداب نامه^{۱۶}، اساسنامه^{۱۷} یا منشور^{۱۸} فراهم شود.

بحث اخلاق کاربردی که از گونه اخلاق عملی است، در بسیاری کشورها از جمله کشور ما در حوزه های غیر علوم انسانی از جمله علوم تجربی و مهندسی، از درمان و پزشکی سر برآورده و اینک به حوزه های مهندسی - هر چند دیر هنگام - تسری پیدا کرده است. هر چند سابقه بیست و چند ساله آن در قبال سابقه شصت و چند ساله جهانی، نشان از دیر هنگامی و دیر اقدامی ما دارد. اما این دشواری اصلی نیست. سیمای اخلاق نصیحت گونه، که بر اسناد آدابی امروز ما، حاکم است نشان از قلت پژوهش موثر و مروج در این حوزه دارد. حتی اسناد پیشتازانه استادان مجرب در این حوزه، نشان از تأویل آداب به تعهد اخلاقی با تضمین وجدان فردی دارد و کارکردی آدابی ندارد. این امر حتی در پیشنهاداتی نظیر سوگند نامه های مهندسی نیز قابل مشاهده است.

پس از این حاشیه نسبتاً طولانی، اما لازم، در رابطه با موضوع اصلی بحث، یعنی فنودالیسم اطلاعات، از منظر جهانی، امروزه لزوم تجدید نظر در سازوکارهای استفاده از منافع و کارکرد های حقوق معنوی ابداعات، منظر نوینی را بر فن سالاران گشوده و پژوهش ها و اقدامات بسیاری را سبب شده است. از نتایج این اقدامات می توان این جمع بندی را داشت که ثبت حقوق فکری و حمایت از دارندگان آن با موقعیتی که انحصار صاحبان این حقوق به ویژه در حوزه زیست فناوری بار آورده است ملاحظه جایگزینی خیر عمومی به جای منفعت فردی یا گروهی مبدعان را به جد مطرح نموده است. لذا لزوم بازنگری در این مفاهیم که نگره های قبلی را اینک رومانتیستی می نمایاند، بنظر ضروری بنظر می رسد. واقعیتی که بحران واکسن، در پرتاب شدگی کرونایی بر آن صحنه گذاشت. اما تحول نگاه در داخل کشور، نیاز به مقدمات بیشتری دارد هر چند به لحاظ فرهنگی و مذهبی، رد لزوم انحصار و مخالفت با تخصیص حقوق ویژه مبدعان، با توجیه ممانعت از نوآوری دیگران، پذیرش بیشتری داشته و دارد. اما دشواری های بیشتر، خُطّ مفهوم اخلاق و آداب و عادت فرهنگی مردم به کمتر رعایت کردن حقوق مولفین مصنفین و عادت به بهره های فوری و کم هزینه

۱۳ - نظیر اصل آنچه بر خود نمی پسندی بر دیگری میسند.

۱۴ - مطالب این بند از درسنامه تکاملی آداب فناوری اطلاعات که بیش از ۲۰ سال تدریس کرده ام اخذ شده است.

۱۵ - Crowdsourcing

۱۶ - Code of ethics

۱۷ - Regulation آئین نامه یا اساسنامه هم گویند برای تعیین رفتار متقابل دو سویه

۱۸ - Charter برای تعیین رفتار متعامل چند سویه

از دستاوردهای دیگران، وضعیت ما را ماقبل انحصار و عصر موسوم به فنودالیسم اطلاعات نشان می‌دهد. دشواری اصلی نیاز به اقدامات پژوهشی برای هزینه - منفعت کردن اقداماتی است که هم جنبه های ملی و هم بین المللی دارند و گاه متعارضند. هر چند قوانین مصوب ما نظیر قانون حمایت از پدیدآورندگان محصولات نرم افزاری رایانه ای، متکی بر پژوهش بوده و از جهت غیر قابل انتقال شمردن جنبه های حیثیتی حقوق فکری، مترقی است و جنبه تسری این قانون به نرم افزارهای خارجی را به اقدامی ممکن اما مبتنی بر سیاست خارجی کشور موقوف کرده است، اما در موقعیت های احتمالی نظیر مصلحت حضور در سازمان تجارت جهانی، که از تبعات آن، الزامات حمایت از حقوق فکری است - که همین الزامات، وضعیت فنودالیسم اطلاعات را رقم زده است - تصمیم و اقدامی است که مهندسان حوزه های مختلف با پژوهش های گسترده و همه جانبه آینده نگر می‌توانند به جستجوی راه حل های مقرون به منفعت ملی و جهانی در آن بپردازند. دشواری این است در فضایی که ترسیم گران موقعیت فنودالیسم اطلاعات به شکل قانع کننده ای توصیف می کنند، منافع ملی گاه با منافع جهانی متعارض است و در جهان پیوسته امروز که توسعه و جهانی شدن پیوند خورده اند، تغییر نگره لازم، اما یافتن راه حل ، بدون پژوهش های گسترده آینده نگر ، دشوار بنظر می رسد.